

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут Психології

Кафедра Соціальної психології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА**

Освітня програма Психологія

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “30” серпня
2023р.

м. Івано-Франківськ – 2023р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Програмові компетентності та результати навчання
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Судово-психологічна експертиза
Рівень вищої освіти	перший рівень, бакалавр
Викладач (-і)	Яремчук Віталія Василівна
Контактний телефон викладача	59-61-49
Е-mail викладача	vitaliia.yaremchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очна/заочна
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS - 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/5230
Консультації	згідно розкладу консультацій

2. Анотація курсу

Навчальна дисципліна присвячена вивченню теоретичних та прикладних проблем експертнопсихологічного забезпечення процесу розслідування злочинів у кримінальному процесі, а також правопорушень у цивільному та адміністративному процесах. Розкриваються основні організаційні, правові, науково-методологічні та методичні аспекти судово-психологічної експертизи; технології проведення різних її видів тощо. Визначаються межі компетентностей експерта-психолога, особливості його діяльності при проведенні судово-психологічної експертизи; формуються навички написання «Висновку» експертизи як одного із джерел доказів у суді.

3. Мета та цілі курсу

Мета – формування компетентностей з організації та проведення судово-психологічної експертизи.

Цілі курсу – забезпечити студентів знаннями про сутність і види судово-психологічної експертизи, технологію її проведення; навчити підбирати та використовувати психодіагностичний інструментарій, адекватний завданням конкретного виду судово-психологічної експертизи; сформувати навички написання науково обґрунтованого «Висновку» експерта.

4. Програмові компетентності та результати навчання

Інтегральні компетентності

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні

проблеми у сфері психології та професійної підготовки у процесі навчання, що передбачає застосування основних психологічних теорій та методів і характеризується компетентністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним, мислити концептуально, системно, самогенно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, реабілітаційної психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій, аналізувати та систематизувати отримані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел. у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитування, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати і критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефаківців.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватись етичних принципів професійної діяльності психолога.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Очна форма	Заочна форма
лекції	16	6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18	8
самостійна робота	56	76

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
2 семестр	053 Психологія	4	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	практичні заняття	сам. роб
Тема 1-2. Теоретичні та методологічні аспекти судово-психологічної експертизи. 1. Історія становлення судово-психологічної експертизи 2. Предмет та завдання психологічної експертизи 3. Стадії судово-психологічної експертизи 4. Методологічні принципи побудови експертного дослідження 5. Міждисциплінарні зв'язки психологічної експертизи 6. Загальна характеристика психологічної експертизи та її види	4	4	10
Тема 3. Методи дослідження судово-психологічної експертизи 1. Системний підхід до вивчення особистості в судово-психологічній експертизі. 2. Метод спостереження і його модифікації. 3. Метод експерименту в судово-психологічній експертизі. 4. Метод бесіди в судово-психологічній експертизі. 5. Метод тестів і межі його застосування в експертній практиці. 6. Метод психологічного аналізу документів. Контент-аналіз. 7. Біографічні методи. 8. Психологічний портрет злочинця.	2	2	10
Тема 4. Комплексні експертизи за участю психолога 1. Комплексні експертизи за участю психолога. 2. Комплексна психолого-лінгвістична експертиза. 3. Комплексна психолого-педагогічна експертиза. 4. Комплексна психолого-почеркознавча експертиза.	2	4	12

5.Медико-психологічна експертиза 6.Психолого-технічна експертиза			
Тема 5. Судово-психологічна експертиза потерпілих по справах про зґвалтування 1. Особливості поведінки потерпілих. Визначення безпорадного стану потерпілої, його основні критерії. 2. Малолітній вік потерпілих як фактор усвідомленн дій, що скоюються з ними. 3. Дослідження індивідуально-психологічних особливостей та їх вплив на поведінку у дорослих потерпілих. 4. Дослідження глибини емоційних реакцій потерпілих. 5. Загальний план експертного дослідження потерпілих по справах про зґвалтування. Поняття “провокуючої жертви”.	2	2	10
Тема 6. Консультативна діяльності психолога-експерта 1. Формулювання версій про особистість вірогідного злочинця. 2. Неоднозначність кримінально-психологічних ознак. Статистично достовірності ознаки різних категорій злочинців. 3. Ознаки серійних вбивство, диференціація особистісних проявів багатоепічного злочинця. 4. Психологічна характеристика місця скоєння злочину, місця “старту” та початку висліджування жертви. Аутопсія групи як джерело психологічної інформації. Участь експерта у складанні оперативно-розшукового психологічного портрету.	2	2	10
Тема 7. Експертиза якості дитячих іграшок 1.Проблема оцінки якості дитячих іграшок. 2.Контроль якості дитячих іграшок. 3.Критерії оцінки соціально-психолого-педагогічного впливу іграшок на здоров'я дитини.	2	2	14
Тема 8. “Висновок” експерта психолога: форма та зміст . 1.Нормативно-правові вимоги до оформлення “Висновку” експерта психолога. 2.Характеристика вступної, дослідницької та заключної частин “Висновку”. 3. Типові помилки при написанні “Висновку”. 4. Допит експерта психолога в суді.	2	2	10
ЗАГ.:	16	18	76

6. Система оцінювання курсу	
Загальна система оцінювання курсу	Максимальна кількість балів, яку студент може набрати протягом семестру – 100. Протягом семестру студент отримує оціки за: 1) виступи на семінарських заняттях— 20 балів; 2) виконання індивідуальних завдань — 30 балів; 4) підсумкове тестування (контрольна робота) — 50 балів.
Вимоги до письмової роботи	Критерії оцінювання самостійних домашніх робіт: 5 балів (відмінно) - завдання виконане в повному обсязі (5 сторінок друкованого тексту), здане вчасно; тема розкрита та науково обґрунтована; містить узагальнення, висновки; робота написана без граматичних помилок;

	<p>має список використаних джерел</p> <p>4 бали (добре) - завдання виконане в повному обсязі (5 сторінок друкованого тексту), здане вчасно; тема розкрита недостатньо, хоч і науково обґрунтована; містить недостатньо узагальнень та висновків; робота написана без граматичних помилок; має список використаних джерел</p> <p>3 бали (задовільно) - завдання виконане не в повному обсязі (менше 5 сторінок друкованого тексту), здане вчасно; обрана тема розкрита і обґрунтована частково, містить короткі висновки, не містить узагальнень, списку літератури; є багато помилок; робота частково несамостійна</p> <p>1-2 бали (незадовільно) - завдання виконане не в повному обсязі (менше 5 сторінок друкованого тексту), здане вчасно і є несамостійним; обрана тема розкрита частково, не містить висновків і узагальнень</p> <p>0 балів - завдання не виконане.</p> <p>Завдання повинні бути здані вчасно (до дня семінарського заняття, на якому вони будуть розглядатися). Не здані вчасно роботи прийматися не будуть, але під час тижнів КСР студенти матимуть змогу ліквідувати заборгованість. При цьому за роботи, здані під час КСР, знімається один бал за несвоєчасність виконання завдання.</p>
Семінарські заняття	<p>Критерії оцінювання усних відповідей студентів.</p> <p>В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Судово-психологічна експертиза» закладені наступні критерії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним основам психологічної безпеки особистості; 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації з навчальної дисципліни та вміння його вербалізувати. <p>Виходячи з цього, оцінка «відмінно» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем психологічної безпеки особистості, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та адекватності їх пояснення.</p> <p>Оцінка «добре» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем навчальної дисципліни, які передбачені навчальною програмою. При цьому знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент по формі відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).</p> <p>Оцінка «задовільно» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань навчальної дисципліни, які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем психологічної безпеки особистості або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Для допуску студента до заліку він повинен набрати мінімум 50 балів (як сума набраних балів протягом семестру).
8. Політика курсу	
Студент повинен вчасно виконати всі передбачені курсом види робіт. Не здані вчасно роботи прийматися не будуть. Ліквідувати заборгованість студент зможе під час тижнів КСР. При цьому знімається один бал за несвоєчасність виконання завдань. За умови відсутності на занятті (чи заняттях) студент повинен ліквідувати заборгованість до наступного заняття, на яке він з'явиться. Однак якщо відсутність була без поважних причин, студент втрачає можливість отримати бали за усні відповіді. Якщо до останнього заняття студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне вивчення курсу.	
9. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ахтирська Н.М. Судово-психологічна експертиза та використання її висновків у кримінальному судочинстві / Н.М. Ахтирська // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 8. – С. 19-23. 2. Гончаренко В.Г. Судово-психологічна експертиза в системі засобів захисту / В.Г. Гончаренко // Адвокат. – 2009. – № 4. – С. 4-13. 	

3. Землянська О. В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судовопсихологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.
4. Землянська О. В. Судово-психологічна експертиза. Навчальний пос. Електронний ресурс: <https://uchebnikonline.net/book/40-sudovopsixologichnaekspertizanavchalnijposibnikzemlyanskaov.html>
5. Землянська О.В. Особливості посмертної судово-психологічної експертизи / О.В. Землянська // Право і безпека. – 2009. – № 2. – С. 233-238.
6. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології) / М.А. Крюкова – Одеса: Фенікс, 2021. – 61 с. doi 10.32837 / 11300.14379
7. Марчак В.Я. Використання спеціальних психологічних знань у досудовому слідстві. – Чернівці: Рута, 2005. – 152с.
8. Макаренко С.С. Особливості використання судово-психологічної експертизи в кримінальному процесі / С.С. Макаренко // Проблеми сучасної психології. – 2010. – Випуск 7. – С. 381-390
9. Пасніченко В. В. Судовопсихологічна експертиза: Навчальний посібн. Чернівці: Книги – ХХІ, 2011. 136 с.
10. Сафуанов Ф.С. Судово-психологічна експертиза. Підручник. 2015. Судовий експерт: психологічні аспекти практичної діяльності: метод. посіб. / авт-упоряд.: С.О.Шевцов, С.М. Шевцов, С.М. Лозова. К.: 2011. 332с.
11. Цільмак О.М. Судово-психіатрична експертиза: навчальний посібник. [Текст] / О.М. Цільмак. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович.— 2014. – 104 с.
12. Черезова І.О. Психологічна експертиза: навчальний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2018. 262 с

Викладач Яремчук Віталія Василівна